

Demokratikus módszerek a tanulás-tanítás tervezésében

2021.11.23.

Bevezető

Hogyan vonjuk be a tanulókat az osztályban a tanulás-tanítás tervezésébe? Hogyan legyenek aktív tagjai már az előkészületeknek is? Számos tanár el sem tudja képzelni, hogy ez lehetséges. Itt elmondom, hogy én hogyan gondolom és csinálom.

A gyerekek sajnos nincsenek hozzászokva ehhez, ezért az első időkben bátorítani kell őket a nyílt beszédre az osztályban. A tanárnak az első pillanattól kezdve példát kell mutatnia abban a tekintetben, hogy tiszteli a véleményeket, és türelemmel meghallgatja őket. Az osztály az övék is (elsősorban az övék), ezért meg kell hallgatni őket. Tudni kell, hogy magánbeszélgetéseikben sokat foglalkoznak az osztállyal ahol élnek, de ahhoz vannak szokva, hogy a véleményüket meg se hallják, ezért egy idő után inkább meg sem szólalnak. Ezen kell túljutnunk, biztosítani kell a gyerekeket, hogy bármit elmondhatnak, annak nem lesz rájuk nézve semmilyen negatív következménye. Éppen ellenkezőleg, ha amit mondanak józan és keresztülvihető, akkor az javíthatja az osztály légkörét és ezzel a tanulási lehetőségeket.

A gyerekeknek természetesen nemcsak véleményt kell mondaniuk, hanem ha meghallgatják őket, akkor felelős részt is kell vállalniuk a közösen eldöntött dolgok működtetésében is. Erről is beszélni lehet, és meg lehet teremteni ezeket a lehetőségeket, ahol a korábbi passzív résztvevőből és a tanítás elszenvedőjéből aktív résztvevő lesz. Mindenhova be kell építeni a tévedés lehetőségéről való gondolkodást, és olyan osztályt kell létrehozni, ahol nincsenek felesleges

kényszerek, nincsen látszat egyetértés, és ahol a legfőbb dolog az igazságosság.

Indító beszélgetés

Hogy ezekhez eljussunk, ajánlatos beszélgetést kezdeni. Én első kérdésként ezt szoktam feltenni: **„Mik voltak az eddigi életedben a kedvenc tárgyaid, kedvenc tanáraid, meghatározó tanulási élményeid az iskolán belül és azon kívül?”**

Különbéle dolgokat szoktak említeni ilyenkor: van, aki valamilyen művészeti foglalkozást, van, aki a karatét említi, vagy egy kirándulást a közeli folyóhoz vagy városba. Ha mindenki elmondta a magáét, akkor érdemes az elmondottakban felmerülő közös motívumokat felírni a táblára. A gyűjtés valószínűleg sok nevetéssel is fog járni, ami természetes, amikor emberek élményeiket felidéznek és a mások valós élményeit hallgatják. Amiről itt valójában szó lesz, az az, hogy megtudjuk, hogy egy-egy gyerek számára mi képezte a motivációt, hogy elkezdjen tanulni. Ha mindez felkerült a táblára, akkor tovább lehet lépni annak elemzésével, hogy **„mi tette ezeket a dolgokat emlékezetessé?”**

Ha van még szabad táblarész, akkor ez most oda kerülhet: Erre a kérdésre például ilyesmit válaszolhatnak: „éreztem, hogy a tanár szeret“, vagy „mert elröpült vele az idő“, „mert úgy éreztem, hogy nyugodtan hibázhatok is, nem lesz rám nézve következménye“. Ami ebben a beszélgetésben ki fog tűnni, az az, hogy mik azok a dolgok, amik segítik a gyerekeket abban, hogy tanuljanak az osztályban. El fogják mondani a saját nyelvükön, hogy mi kapcsolja ki és be az agyukat, hogy milyen környezetben tudnak a legjobban tanulni. A legnehezebb, amikor a következő kérdésre kell majd válaszolniuk: **„Miként építsük be mindazt, amit eddig felfedeztünk, a mostani osztály működésébe, amit most együtt fogunk megalkotni?”**

Ennek a kérdésnek a megválaszolása azért fontos, hogy így megtudjuk és megfogalmazzuk, hogy mi ösztönzi a tanulást, és

így mi segít abban, hogy az osztály a legjobb hely legyen, ahol a gyerekek tapasztalatai tanuláshoz vezetnek, stagnálás, unalom és rombolás helyett. Az emberek különbözőféleképpen tanulnak, és amikor egyének egy csoportba gyűlnek, akkor meg kell adni nekik a lehetőséget, hogy környezetüket úgy alakítsák ki, ahogy ez a tanulási sajátosságaiknak megfelel.

Ilyenkor a legjobb elmondani, hogy a fennálló rendelkezések szerint milyen dolgokkal kell majd idén foglalkozniuk. (Ha az iskola egészen szabad ezek alól, akkor azt mondd el, amit te helyesnek gondolsz). Mondd el azt is, hogy ezekhez milyen utak vezethetnek. Ezek után megnyithatod a beszélgetést arról, hogy milyen javaslataik vannak az osztály életének alakítására. Javaslataikat, észrevételeiket építsd be az óraterveidbe. Így nyersz a legtöbbet, és kerülheted el a gyerekek rossz érzéseit, kudarcait.

Levél a tanulóknak és a szülőknek az iskolai élettel és a tanulással kapcsolatban

Mindezeket le is lehet írni! Azt például, hogy a gyerekek mennyi házi feladatot fognak kapni, hogy milyen projektekre fog sor kerülni. Itt lehet feljegyezni, ha gyerekek közös tanulócsoportot akarnak alakítani, ha valamilyen közösségi munkát kívánnak végezni, ami kapcsolódik a tárgyadhoz, stb. Ezt aláírva átadhatod a gyerekeknek, elküldheted a gyerekek szüleinek is, és az iskolavezetőségnek is. Ne tekintsd ezt a listát véglegesnek. Bármikor, ha úgy érzed, hogy új ismeretek birtokába jutottál, frissítsd, és újra oszd meg mindenkivel. Lehet, hogy erre ma az internet és az e-mail is elégséges, lehet, hogy még nem. Lehet, hogy érdemes a dokumentumot rendszeresen felülvizsgálni.

Valahogy így nézhet ki egy ilyen írás:

Osztályszerződés

A tanár ígérete

- *Együtt fogok működni a tanulóimmal, hogy megtaláljuk a legjobb tanulási módszereket. Minden gyerek beleszólhat abba, hogy mi legyen a tananyag, hogyan legyen előadva és megtanítva.*
- *Minden héten rendszeresen elérhető leszek, hogy a gyerekek eljöhessenek hozzám, és megbeszélhessük a tapasztalataikat, a problémákat vagy más dolgokat.*
- *Minden héten fel fogok ajánlani olyan gyakorlatokat, amelyek csökkentik a stresszt, az aggodalmakat. Más módon is támogatni fogom a közösségépítést, a jó gondolkodási stílus kialakítását.*

Elvárás a gyerekektől:

- *Figyeljete oda egymásra! Ne nevéssétek ki, ne szégyenítsétek meg egymást! Ha valakit bántanak a többiek (bullying), akkor erről értesítsétek a tanárt, akár személyesen rólatok van szó, akár valamelyik társatokról, akár az iskolában, akár azon kívül.*
- *Ha gondoljátok, találkozzatok az osztálykereteken túl is egymással, dolgozzatok közösen a házi feladatokon vagy egyéb projekteken.*
- *Segítsetek azoknak, akiknek nehezebben mennek a dolgok, hogy lehetőleg senki se maradjon le. Ha kell, vonjatok be más tanárokat vagy hozzáértő szülőket is!*
- *Tájékoztassátok az osztályt, ha valami fontos történik az iskolában vagy az iskolán kívül. Ilyen dolgoknak mindig időt biztosítok az órán is.*
- *Értesítsetek, ha valami probléma van a tanulással, a tágabb életben vagy otthon.*

Javasoljátok írásban is, amit a szülőktől kérsz:

Elvárás a Szülőktől!

- *Kérem, legyenek elérhetők a gyerekek és a tanárok számára.*
- *Ha szükséges, működjenek közre az órákon.*
- *Ha problémák vannak otthon, értesítsék a tanárt.*
- *Adjanak nagy prioritást gyerekeiknek és azok fejlődésének.*

Rövid tájékoztatás mindenkinek, hogy hogyan tervezem a gyerekekkel együtt órákat:

- *Amennyiben lehetséges, az osztályban demokratikus döntések fognak születni. Az osztály együtt fog dönteni arról, hogy hogyan töltse a szabadidőt. Ugyancsak az osztály fogja eldönteni, hogy hogyan fogjanak hozzá az új témáknak, projekteknek.*
- *Mielőtt új tananyag következik, a tanár az adott téma feldolgozására javasol két vagy három megközelítési módot. A gyerekek fognak dönteni arról, hogy melyik módszert válasszák.*
- *Az osztályban előforduló konfliktusokat az osztály maga fogja megoldani. A gyerekek és a tanár közötti konfliktusokat is! Az osztály, beleértve a tanárt is, minden hónapra választ egy ombudsmant. Az ombudsman minden, az osztályban előforduló problémáról információt gyűjt. A problémát ezután a közösség elé tárja. Közösén döntenek el, hogy hogyan lehet a konfliktust igazságosan rendezni.*
- *Ezt az levelet időről időre meg újra fogjuk vitatni, és ha kell módosítjuk és kiegészítjük.*

E nyilatkozat lehet annak biztosítéka, hogy az osztály azon dolgozzon, hogy a környezet egészséges, nyugodt legyen, hogy a tanulásban mindenki sikereket érhessen el.

Mit lehet még tenni?

Cikkemben arra szerettem volna példát mutatni, hogy a demokratikus módszerek a tanításban is alkalmazhatók. Nem szóltam külön arról, hogy az osztály életében hogyan lehet és érdemes egyáltalán rendszeres osztálygyűlések keretében demokratikus módszereket alkalmazni, mert erről korábban számos írást jelentettünk meg itt a honlapunkon. Az irodalomjegyzékben azonban kiemeltem ezek közül néhány fontosat.

További olvasmányok:

- Fóti Péter: A hallgatás spirálja
- Jason Preater: A te demokratikus gyűléseid
- Fóti-Miskolczi: Ombudsmanok a Summerhill-köztársaságban
- Fóti Péter – Miskolczi Zsuzsa: Iskola- és osztálygyűlési kiskaté
- Curry: Szabadság és stabilitás az alsó tagozaton
- Fóti Péter: Útmutató rebellis tanároknak (gyerekeknek és szülőknek) I.
- Fóti Péter: James Herndon, „Ahogyan a dolgoknak lenni kellene c. könyvéről